

The Effect of Behavioral Parent Training on Children's Social Development, Aggression, and Self-Esteem

Zahra Hosseinzadeh Maleki ^{1✉} , Zahra Azimiyan Sayar ² , and
Mohaddeseh Moradi ³ 

1. *Corresponding Author*, Department of Psychology, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran. E-mail: z.hmaleki@um.ac.ir
2. Hekmat Razavi Institute of Higher Education, Mashhad, Iran. E-mail: yasamin.a_1995@yahoo.com
3. Department of Psychology, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran. E-mail: mohaddesehmoradi@mail.um.ac.ir

ABSTRACT

The quality of parent–child interactions during the early years plays an important role in children's social and psychological development. The present study aimed to investigate the effects of behavioral parent training (BPT) on social development, aggression, and self-esteem among children aged 3–6 years. A quasi-experimental pretest–posttest control-group design was employed. The participants were 16 mothers of children aged 3–6 years who were recruited from kindergartens in Mashhad, Iran, using convenience sampling and randomly assigned to experimental and control groups. Mothers in the experimental group participated in seven sessions of behavioral parent training, whereas those in the control group received no intervention. Data were collected using the Vineland Social Maturity Scale (Doll, 1953), the Preschool Aggression Questionnaire (Vahedi et al., 2008), and the Self-Esteem Questionnaire (Azizi Moghaddam, 2008). The data were analyzed using multivariate analysis of covariance (MANCOVA) and univariate analyses of covariance (ANCOVAs) in SPSS version 22. The results indicated that behavioral parent training had significant effects on children's social development, aggression, and self-esteem ($p < .01$). Overall, the findings suggest that behavioral parent training may contribute to improved social development and self-esteem and reduced aggression among preschool children. These findings support the potential utility of behavioral parent training as an intervention for promoting positive developmental and behavioral outcomes during early childhood.

Keywords: aggression, social development, self-esteem, behavioral parenting

Cite this Article: Hosseinzadeh Maleki, Z., Azimiyan Sayar, Z., & Moradi, M. (2026). Effect of Behavioral Parent Training on Social Development, Aggression and Self-Esteem of Children. *Preschool and Elementary Studies*, 4(13), 117-143. <https://doi.org/10.22054/soece.2026.88638.1328>



© 2026 by The author(s) retain the copyright
Publisher: Allameh Tabataba'i University Press
DOI: <https://doi.org/10.22054/soece.2026.88638.1328>

Extended Abstract

Introduction

Aggressive behavior during the preschool years is an important developmental and mental health concern because persistent aggression may be associated with a range of adverse behavioral, social, and educational outcomes. Aggression can take direct or indirect forms and may interfere with children's relationships with peers and adults, social adjustment, and subsequent academic functioning (Perez-Gramaje et al., 2020; Racz et al., 2017; Vuoksima et al., 2021). The family environment represents an important context for the development and regulation of aggressive behavior. In particular, harsh, coercive, or neglectful parenting practices may contribute to the emergence and persistence of behavioral problems, including aggression (Liu et al., 2022). Accordingly, interventions that help parents develop more effective behavioral management strategies may contribute to improvements in children's behavioral and developmental outcomes.

Social development is another important aspect of early childhood development and encompasses the acquisition of skills and behaviors that enable children to interact effectively with others, establish relationships, and adapt to social environments. Adequate social development during the preschool years facilitates positive interactions with peers and may contribute to subsequent adjustment and academic functioning (Im et al., 2019). Conversely, difficulties in social skills and competence may adversely affect interpersonal relationships, problem-solving, responsibility, self-regulation, and children's perceptions of their own capabilities (Özbey & Köyceğiz, 2019). Self-esteem also constitutes an important aspect of children's psychological development and has been associated with both social functioning and aggressive behavior (Özdemir et al., 2017). Broadly, self-esteem refers to an individual's overall evaluation of their own worth and value (Maleki et al., 2024). Although self-esteem continues to develop throughout childhood and adolescence, early experiences within the family and other social environments may contribute to the formation of children's self-evaluations. Self-esteem has been associated with several domains of psychosocial functioning, including interpersonal relationships, education, and mental and physical health (Orth & Robins, 2022), and may also play a role in individuals' responses to stressful experiences (De Moor et al., 2019).

Various psychological and educational interventions have been used to promote children's social and behavioral functioning and reduce externalizing problems, including family-based interventions, play-based approaches, and other behavioral and psychosocial treatments (Kiafar &

Asgharinekah, 2016; Lakshmi Saranya et al., 2025; Mosafar & Nasri, 2025). Among interventions targeting parents, behavioral parent training (BPT) represents a well-established approach based on behavioral learning principles. BPT typically aims to modify parent–child interactions by teaching parents strategies for reinforcing desirable behavior, responding consistently to inappropriate behavior, establishing clear expectations, and using effective behavioral management techniques. Such interventions have been widely applied to children with externalizing and neurodevelopmental difficulties and provide a theoretical basis for examining whether changes in parental behavior may also promote positive developmental outcomes in preschool children (Bloss et al., 2024).

Research Questions

Does behavioral parent training significantly affect social development, aggression, and self-esteem among children aged 3–6 years?

Literature Review

Previous research has demonstrated the importance of parenting practices and parent–child interactions for children’s behavioral, social, and emotional development. Behavioral parent training is designed to strengthen parents’ knowledge and behavioral management skills by teaching systematic strategies for encouraging adaptive behavior and responding appropriately to problematic behavior. Because these strategies can be incorporated into everyday parent–child interactions, BPT may provide an accessible means of influencing children’s behavior within their natural family environment. Research on parent-training interventions has provided evidence of improvements in parenting practices and reductions in children’s externalizing behavior problems. Through strategies such as positive reinforcement, consistent consequences, clear instructions, and structured behavioral management, parents may create a more predictable and supportive environment for children’s behavioral development. Improvements in parent–child interactions may, in turn, provide children with greater opportunities to develop adaptive social behaviors and more positive perceptions of themselves. However, considerably more research has focused on children with identified behavioral or developmental difficulties than on nonclinical preschool populations. Examining BPT among preschool children without identified disorders may therefore provide additional evidence regarding its potential preventive and developmental applications.

The cultural context in which parenting practices occur should also be considered. Parenting constructs and their developmental implications have

largely been conceptualized within Western cultural frameworks, and the meaning and consequences of particular parenting behaviors may differ across sociocultural settings. For example, parenting practices characterized as authoritarian in one cultural context may not have identical meanings or developmental consequences in another (Tabibi & Mousavi Jahanabadi, 2016). Consequently, investigating behavioral parent training within the Iranian sociocultural context may contribute to understanding the applicability of such interventions across different cultural settings. Against this background, the present study examined the effects of behavioral parent training on three important developmental outcomes—social development, aggression, and self-esteem—among Iranian preschool children aged 3–6 years.

Methodology

The study employed a quasi-experimental pretest–posttest control-group design. The participants were 16 mothers of children aged 3–6 years who were recruited from kindergartens in Mashhad, Iran, using convenience sampling. Following recruitment, participants were randomly assigned to experimental and control groups. Mothers in the experimental group participated in seven sessions of behavioral parent training, whereas those in the control group received no intervention during the study period. Data were collected using the Vineland Social Maturity Scale (Doll, 1953), the Preschool Aggression Questionnaire (Vahedi et al., 2008), and the Self-Esteem Questionnaire (Azizi Moghaddam, 2008). The data were analyzed using multivariate analysis of covariance (MANCOVA), followed by univariate analyses of covariance (ANCOVAs) to examine between-group differences in the dependent variables after controlling for pretest scores. Statistical analyses were conducted using SPSS version 22.

Results

The results of the univariate analyses of covariance indicated significant between-group differences in aggression, social development, and self-esteem after controlling for pretest scores. For aggression, a statistically significant difference was observed between the experimental and control groups, $F = 45.932$, $p < .01$, with a large effect size (partial $\eta^2 = .868$). The adjusted posttest results indicated lower aggression among children whose mothers participated in behavioral parent training compared with those in the control group. A statistically significant between-group difference was also found for social development, $F = 137.006$, $p < .01$, with a large effect size (partial $\eta^2 = .952$). Children in the experimental condition demonstrated

higher levels of social development at posttest than those in the control condition after controlling for pretest scores. Similarly, the analysis revealed a statistically significant between-group difference in self-esteem, $F = 61.793$, $p < .01$, with a large effect size (partial $\eta^2 = .898$). Children whose mothers received behavioral parent training demonstrated higher posttest self-esteem than children in the control group after adjustment for baseline scores. Taken together, these findings indicate that behavioral parent training was associated with reduced aggression and increased social development and self-esteem among children aged 3–6 years.

Discussion

The present study examined the effects of behavioral parent training on aggression, social development, and self-esteem among children aged 3–6 years. The findings indicated that children whose mothers participated in the seven-session BPT intervention demonstrated lower aggression and higher social development and self-esteem at posttest than children in the control group after controlling for baseline differences. Overall, these findings suggest that modifying parental behavioral management practices may contribute to positive behavioral and developmental outcomes during the preschool years.

The finding regarding aggression is consistent with previous research demonstrating that parent-training interventions can reduce children's externalizing and aggressive behavior (Chung et al., 2021). Behavioral parent training provides parents with structured strategies for managing children's behavior, including reinforcement of appropriate behavior, consistent consequences, clear expectations, and other behavioral management techniques. By increasing consistency in parent–child interactions and reducing ineffective responses to problematic behavior, these strategies may decrease environmental contingencies that inadvertently reinforce aggressive or disruptive behavior. This interpretation is broadly consistent with research emphasizing the importance of parenting practices and parent–child interactions in children's externalizing behavior (Gao et al., 2021; Martinez et al., 2020). Observational learning may provide another potential explanation for improvements in children's behavior. During early childhood, parents constitute important behavioral models, and children may acquire patterns of social responding partly through observing and interacting with their caregivers. Improvements in parental responses and behavioral management may therefore provide children with more consistent models of adaptive interpersonal behavior (Ramírez Uclés et al., 2018). Over time, such interactions may contribute to reductions in aggressive responses and

improvements in social functioning. However, because observational learning and parent–child interaction processes were not directly measured in the present study, these mechanisms should be regarded as plausible explanations rather than demonstrated mediators of the intervention effect

The findings also indicated that behavioral parent training was associated with improved social development among preschool children. This finding suggests that an intervention delivered primarily through mothers may have broader implications for children’s interpersonal functioning. Consistent, supportive, and appropriately responsive parent–child interactions may provide a context in which children can develop skills relevant to cooperation, self-regulation, communication, and social adaptation. The present findings are therefore consistent with previous research suggesting that strengthening parenting skills may contribute to children’s social competence and adaptive functioning (Gao et al., 2021; Wong et al., 2021). Behavioral parent training was also associated with higher self-esteem among children in the experimental condition. Parenting practices characterized by appropriate responsiveness, encouragement, and consistent behavioral expectations may contribute to children’s developing perceptions of competence and self-worth. Conversely, highly critical, inconsistent, or harsh parent–child interactions may adversely affect children’s self-evaluations. The present finding is broadly consistent with previous research linking parenting practices and interventions with children’s self-esteem and psychosocial functioning (Babinski et al., 2018). Nevertheless, because changes in parenting style or parental self-efficacy were not directly assessed, it cannot be concluded from the present data that these variables mediated the observed improvement in children’s self-esteem.

Several limitations should be considered when interpreting these findings. First, the sample was very small and was recruited through convenience sampling, which substantially limits the generalizability of the results. Second, the intervention was delivered only to mothers; therefore, the findings cannot necessarily be generalized to interventions involving fathers or other caregivers. Third, no long-term follow-up assessment was conducted, making it impossible to determine whether improvements in aggression, social development, and self-esteem were maintained over time. Future studies should employ larger and more diverse samples, include fathers and other caregivers where appropriate, and incorporate longitudinal follow-up assessments. Examining potential mechanisms of change, such as parenting practices, parental self-efficacy, and the quality of parent–child interactions, would also help clarify how BPT influences children’s developmental outcomes.

Conclusion

The findings of the present study provide preliminary evidence that behavioral parent training may contribute to reduced aggression and improved social development and self-esteem among preschool children. A relatively brief, seven-session intervention delivered to mothers was associated with significant differences across all three developmental outcomes compared with the control condition. These findings highlight the potential value of parent-focused behavioral interventions for promoting positive behavioral and psychosocial development during early childhood. Given the small convenience sample and absence of long-term follow-up, however, conclusions regarding the broader effectiveness, cost-effectiveness, and long-term benefits of the intervention should remain tentative. Further research with larger samples, longer follow-up periods, and more comprehensive assessment of parenting and parent–child interaction processes is needed to establish the generalizability and durability of these findings.

Author Contributions

Conceptualization, Z.H.M.; methodology, Z.H.M.; software, Z.H.M.; validation, Z.H.M.; data curation, Z.A.S.; writing—original draft preparation, M.M.; writing—review and editing, Z.H.M.; supervision, Z.H.M.; All authors have read and agreed to the published version of the manuscript

Data Availability Statement

Data available on request from the authors.

Acknowledgements

The authors would like to thank all participants in the present study.

Ethical Considerations

The authors avoided data fabrication, falsification, plagiarism, and misconduct.

Funding

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest.

تأثیر آموزش فرزندپروری رفتاری بر رشد اجتماعی، پرخاشگری و عزت‌نفس کودکان

زهرا حسین‌زاده ملکی^۱، زهرا عظیمیان سیار^۲، و محدثه مرادی^۳

۱. نویسنده مسئول، گروه روان‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. رایانامه: z.hmaleki@um.ac.ir

۲. موسسه آموزش عالی حکمت رضوی، مشهد، ایران. رایانامه: yasamin.a_1995@yahoo.com

۳. گروه روان‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. رایانامه: mohaddesehmoradi@mail.um.ac.ir

چکیده

محیط اولیه زندگی از طریق کیفیت تعامل‌های والد-کودک در سنین پیش از دبستان تأثیرات چشمگیری بر تحول دارد. هدف پژوهش حاضر بررسی تأثیر آموزش فرزندپروری رفتاری بر رشد اجتماعی، پرخاشگری و عزت‌نفس کودکان ۳-۶ سال است. در این پژوهش نیمه‌آزمایشی ۱۶ نفر از مادران کودکان ۳-۶ سال از مهدکودک‌های شهر مشهد، به‌صورت روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند و به‌طور تصادفی در دو گروه آزمایش و گواه جای گرفتند که اعضای گروه آزمایش، در هفت جلسه آموزش فرزندپروری رفتاری شرکت کردند. ابزار گردآوری داده‌ها شامل پرسش‌نامه رشد اجتماعی وایلند (دال، ۱۹۵۳)، پرسش‌نامه پرخاشگری کودکان پیش‌دستانی (واحدی و همکاران، ۱۳۸۷) و پرسش‌نامه عزت‌نفس (عزیزی مقدم، ۱۳۸۶) بود. داده‌های حاصل به‌وسیله آزمون تحلیل کوواریانس چندمتغیره و تحلیل کوواریانس تک‌متغیره تحلیل شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۲ استفاده گردید. نتایج نشان داد که آموزش فرزندپروری رفتاری بر رشد اجتماعی، پرخاشگری و عزت‌نفس کودکان ۳-۶ سال تأثیر دارد ($p < 0/01$ و $F = 56/605$)؛ بنابراین آموزش فرزندپروری رفتاری، سبک فرزندپروری مثبت والدین را افزایش می‌دهد و به دنبال آن موجب می‌شود تا مهارت‌های اجتماعی و روان‌شناختی کودکان افزایش یابد.

کلیدواژه‌ها: پرخاشگری، رشد اجتماعی، عزت‌نفس، فرزندپروری رفتاری

استناد به این مقاله: حسین‌زاده ملکی، زهرا، عظیمیان سیار، زهرا، و مرادی، محدثه. (۱۴۰۵). تأثیر آموزش فرزندپروری رفتاری بر رشد اجتماعی، پرخاشگری و عزت‌نفس کودکان. *مطالعات پیش‌دبستان و دبستان*، ۴(۱۳)، ۱۲۱-۱۴۳.

<https://doi.org/10.22054/soece.2026.88638.1328>

مقدمه

پرخاشگری^۱ از مشکلات جدی سلامت روان کودکان پیش دبستانی است که شامل رفتارهای آزاردهنده و عامدانه مستقیم یا غیرمستقیم است و با طیف گسترده‌ای از مشکلات رفتار ناسازگارانه (Perez-Gramaje et al., 2020)؛ عملکرد تحصیلی ضعیف (Vuoksima et al., 2021) و دشواری در انطباق اجتماعی (Racz et al., 2017) ارتباط دارد؛ والدینی که رویکرد سخت گیرانه و خشن نسبت به کودکان دارند یا از آنان غفلت می‌ورزند، باعث شکل‌گیری و عود پرخاشگری در فرزندان شان می‌شوند (Liu et al., 2022). در مقابل، والدین مقتدر از طریق انعطاف‌پذیری، گفت‌وگو و استدلال دوجانبه، زمینه‌ساز سطوح پایین‌تر پرخاشگری در کودکان می‌شوند؛ در نتیجه، این کودکان مشکلات کم‌تری در رشد اجتماعی^۲ و عزت‌نفس^۳ از خود بروز می‌دهند (Perez-Gramaje et al., 2020).

رشد اجتماعی به‌عنوان بخش مهمی از فرایند تحول، منجر به تعاملات مناسب کودکان با همسالان خود و کسب موفقیت تحصیلی می‌گردد (Im et al., 2019). در مقابل فقدان مهارت‌های اجتماعی اثرات منفی بر عملکرد اجتماعی کودکان داشته و به مشکلاتی در اعتماد به نفس، مسئولیت‌پذیری، حل مسئله، بازداری، درک خود کارآمدی و روابط بین فردی می‌انجامد (Özbey & Köyceğiz, 2019).

مبتنی بر شواهد پژوهشی از دیگر حوزه‌های مهم تحولی مؤثر بر پرخاشگری کودکان، عزت‌نفس است (Özdemir et al., 2017) که به‌عنوان ارزیابی کلی مثبت یا منفی فرد از ارزشمندی خود تعریف می‌شود (Maleki et al., 2024). عزت‌نفس، نقش مهمی در چندین حوزه از جمله روابط، تحصیل، شغل، سلامت روانی و جسمانی دارد (Orth & Robins, 2022) بدین صورت که از فرد در برابر رویدادهای استرس‌زای زندگی محافظت می‌کند (De Moor et al., 2019). همچنان که بین عزت‌نفس پایین با افسردگی^۴ و اضطراب^۵ ارتباط متقابل وجود دارد (Peñate et al., 2020). دوران کودکی، عزت‌نفس نقش مهمی در رشد تاب‌آوری هیجانی^۶ و بهزیستی کودکان دارد که به‌طور ویژه متأثر از سبک فرزندپروری و رفتارهای والدینی است (Epel et al., 2021). گرمی و

-
1. aggression
 2. social development
 3. self esteem
 4. depression
 5. anxiety
 6. emotional resilience

مشارکت والدینی به‌عنوان یکی از اساسی‌ترین مؤلفه‌های تأثیرگذار در عزت‌نفس کودکان شناسایی شده است (Leung Ling et al., 2020)؛ زمانی که والدین حمایتگر و مسئولیت‌پذیرند و توجه بی‌قید و شرط دارند، عزت‌نفس کودکان افزایش می‌یابد (Wouters et al., 2018)؛ از سوی دیگر طردشدگی توسط والدین منجر به کاهش عزت‌نفس فرزندان می‌شود (Ramírez-Uclés et al., 2018). در نتیجه شواهد پژوهشی حاکی از تأثیر آموزش فرزندپروری به والدین در کاهش پرخاشگری، افزایش مهارت‌های اجتماعی و عزت‌نفس کودکان پیش‌دبستانی است که شامل آموزش والدین یا مراقبان اصلی در مورد چگونگی رسیدگی و مداخله در رفتارهای مشکل‌ساز فرزندان است (Seabra-Santos et al., 2016).

محیط اولیه زندگی، تأثیرات چشمگیری بر تحول کودک دارد، فراتحلیل‌ها و مطالعات بین فرهنگی نشان داده‌اند که محیط اجتماعی کودک، شامل همسالان، معلمان و خانواده، تأثیر متقابل و مداومی بر رفتارهای کودک دارد و والدین، یکی از مهم‌ترین عوامل محیطی به شمار می‌روند (Ayık et al., 2025). از آنجا که فرزندپروری والدین از طریق کیفیت و کمیت تعامل‌های والد-کودک، پیامدهای مثبت یا منفی بلندمدت را برای سلامت کودک شکل دهد (Maleki et al., 2018)؛ بسته‌های آموزش‌های فرزندپروری با هدف کمک به والدین در مدیریت رفتارها و بهبود کیفیت رابطه والد-کودک طراحی شده‌اند.

پژوهش‌های گذشته به‌منظور ارتقا مهارت‌های اجتماعی، کاهش رفتارهای برون‌سازی‌شده و پرخاشگرانه، از رویکردهای متنوعی همچون خانواده‌درمانی، بازی‌درمانی و دارودرمانی استفاده کرده‌اند (Kiafar & Asgharinekah., 2016; Lakshmi Saranya et al., 2025; Mosafar & Nasri., 2025)؛ درحالی‌که مزیت مؤلفه‌های بسته‌های آموزش فرزندپروری، تأثیر بر جنبه‌های متنوعی از عملکرد والدینی، از طریق راهبردهای ساده و کاربردی در زندگی روزمره است (Maleki et al., 2022).

بر اساس شواهد پژوهشی از مهم‌ترین و برجسته‌ترین رویکردهای آموزش فرزندپروری به والدین کودکان پیش‌دبستانی، رویکرد «رفتاری» است که به دلیل استفاده از اصول مدیریت و سازمان‌دهی رفتار والدین مانند شیوه‌های تشویق، تنبیه و یادگیری مشاهده‌ای، مورد حمایت شواهد غنی پژوهشی، حتی جهت اختلال‌های عصب‌تحوالی^۱ است (Bloss et al., 2024). مدل‌هایی

همچون درمان تعاملی والد-کودک^۱ (PCIT)، فرزندپروری مثبت^۲، سال‌های باورنکردنی^۳ (IY)، رابطه‌درمانی والد-کودک^۴ (CPRT) همگی از مبانی مشترک آموزش فرزندپروری رفتاری^۵ (BPT) استفاده می‌کنند (Maleki et al., 2020). آموزش فرزندپروری رفتاری، مداخله‌ای مبتنی بر شواهد است که بر آموزش روش‌های مؤثرتر مدیریت رفتار به والدین برای جلوگیری از رفتار نامناسب تأکید می‌کند (Axelrod & Santagata, 2021)، از این رو برای بهبود رفتارهای برونی‌سازی شده همچون پرخاشگری پیشنهاد می‌شود (O'Dwyer et al., 2025). به عبارت دیگر آموزش فرزندپروری رفتاری مجموعه مهارت‌هایی را در بر می‌گیرد که از طریق افزایش کیفیت ارتباط والدین، مدیریت رفتارهای کودک را ممکن می‌سازد؛ راهبردهای این مداخله تلاش دارد رفتار مناسب کودک را تقویت (به عنوان مثال استفاده از پاداش‌های مادی یا تحسین) و رفتار نامناسب را خاموش سازد (مانند استفاده محرومیت زمان‌مند) (Gao et al., 2021). مجموعه این راهبردها، با سبک‌های فرزندپروری^۶ والدین به‌ویژه نوع مقتدرانه^۷ مرتبط است.

سبک فرزندپروری به عنوان مجموعه مهارت‌های فرزندپروری والدین و وضعیت هیجانی تعامل با کودک تعریف می‌گردد و به‌ویژه در سال‌های پیش از دبستان، بر مهارت‌های فردی-اجتماعی کودکان تأثیر می‌گذارد (Salavera et al., 2022). در سبک فرزندپروری مقتدرانه والدین گرم، حمایتگر و پاسخگو هستند، رابطه نزدیک و پرورش‌دهنده با فرزند خود برقرار می‌سازند، دستورالعمل‌های روشنی برای انتظارات خود دارند و دلایل مرتبط با اقدامات انضباطی را به فرزندشان توضیح می‌دهند، به‌ویژه، در سال‌های پیش از دبستان، تأثیر مثبتی بر رشد رفتارهای اجتماعی و جامعه‌پسند همچنین تحول عزت نفس کودکان می‌انجامد (Ayık et al., 2025).

از این رو، پژوهشگران بر مداخلات فرزندپروری رفتاری والدین به منظور ارتقای عملکردهای روان‌شناختی و اجتماعی کودکان به‌ویژه در سال‌های اولیه زندگی تأکید دارند (Kassim et al., 2020)؛ بنابراین پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر آموزش فرزندپروری رفتاری بر رشد اجتماعی، پرخاشگری و عزت نفس کودکان ۳ تا ۶ ساله که در پژوهش‌های پیشین به طور هم‌زمان مورد توجه قرار نگرفته بود، صورت پذیرفت.

-
1. Parent-child interaction therapy
 2. Triple p
 3. The incredible years
 4. Child-parent relationship therapy
 5. Behavioral parent training
 6. parenting styles
 7. authoritative parenting style

پیشینه پژوهش

شواهد حاکی از آن است که شیوه‌های فرزندپروری والدین بر رشد اجتماعی (Kassim et al., 2020) و عزت‌نفس کودکان (Gao et al., 2021; Martinez et al., 2020) خصوصاً در اوایل کودکی، بر افزایش تعاملات اجتماعی مثبت، مؤثرند. به‌طور کلی، این مداخلات در اوایل کودکی بر افزایش تعاملات اجتماعی مثبت مؤثرند (Wong et al., 2021). کودکان در دوره گذار از محیط خانواده به اجتماع، در مورد رفتارهای والدین خود تأمل می‌کنند (Ayık et al., 2025). در همین راستا، یافته‌ها نشان داد که تغییرات حاصل از آموزش فرزندپروری باعث افزایش شایستگی اجتماعی-هیجانی کودکان می‌شود (O'Dwyer et al., 2025). همچنین Menting و همکاران (2013) نیز با بررسی نتایج ۵۰ پژوهش، دریافتند که برنامه‌های آموزش فرزندپروری رفتاری، بر رفتارهای جامعه‌پسند کودکان تأثیر مثبت دارد. علاوه‌براین، اثربخشی آموزش فرزندپروری رفتاری همراه با آموزش مهارت‌های اجتماعی تکمیلی بر کاهش بی‌ثباتی و سخت‌گیری والدین، بهبود روابط اجتماعی و عزت‌نفس در اختلال نارسایی توجه/فزون‌کنشی^۱ معنادار بود (Babinski et al., 2018). پژوهش Banstola (2020) نیز نشان داد که افزایش آگاهی والدین در مورد تحول عزت‌نفس در فرزند با افزایش سبک فرزندپروری مقتدرانه ارتباط دارد.

فرزندپروری مقتدرانه می‌تواند بر جنبه‌های عمیقی از تحول کودک و رابطه والد-فرزند (Gao et al., 2021)، حتی بر بهبود علائم اختلال‌های عصب-تحولی با آسیب در ساختارهای مغزی تأثیرگذار باشد (Rohacek et al., 2022)؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود، با استفاده از مداخلات فرزندپروری، سبک مقتدرانه را به والدین آموزش داد (Kauser & Pinquart, 2019). هرچند این امر در سال‌های اولیه پس از تولد از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (Maleki et al., 2019)، می‌تواند روابط والد-کودک، رشد شناختی، زبانی، حرکتی، اجتماعی-هیجانی و دل‌بستگی، فراتر از دوران کودکی، در طول تحول متأثر سازد (Jeong et al., 2021).

به‌طور ویژه تأثیرات آموزش فرزندپروری رفتاری بر تقویت فرزندپروری مثبت والدین (Moon et al., 2020)، افزایش اعتمادبه‌نفس والدین در مدیریت رفتار کودک (Loren et al., 2015) و کاهش استرس والدگری نشان داده‌اند (Agazzi et al., 2021)، ضمن کاهش مشکلات برونی‌سازی کودکان قابل توجه بوده است (Bloss et al., 2024).

همچنین یافته‌های پژوهش‌های پیشین، تأثیرگذاری آموزش فرزندپروری رفتاری بر کاهش مشکلات رفتاری کودکان دارای ناتوانی‌های تحولی و افزایش خودکارآمدی و آگاهی والدین را تأیید کرده‌اند (Chung et al., 2021). پژوهش داخلی فرید، میرزاحسینی و منیرپور (۱۴۰۱) نیز نشان داد آموزش فرزندپروری به مادران به‌اندازه آموزش مهارت‌های اجتماعی به کودکان بر راهبردهای تنظیم هیجان و ابعاد خودکنترلی کودکان مبتلا به اختلال نافرمانی مقابله‌ای پایه چهارم دبستان اثربخش است (Farid et al. 2023). نتایج پژوهش امیری و همکاران (۱۳۹۶) نیز حاکی از نقش آموزش روش‌های مدیریت رفتار به مادران کودکان با اختلال نافرمانی مقابله‌ای در کاهش رفتارهای پرخاشگرانه و همچنین علائم نافرمانی و تضادورزی این کودکان بوده و ارائه این آموزش توانسته است در بهبود رابطه والد و کودک و در نتیجه کاهش مشکلات رفتاری این کودکان تأثیر بگذارند (Amiri et al. 2017).

با این حال، مطالعات گذشته کم‌تر بر گروه سنی پیش‌دبستان و فاقد اختلال متمرکز بوده‌اند؛ در پژوهش حاضر، از آموزش فرزندپروری رفتاری استفاده شده است که به‌عنوان یک مداخله مقرون‌به‌صرفه محسوب می‌گردد و می‌تواند از بدو تولد در بستر زندگی روزمره خانواده در دسترس باشد و مهارت‌ها، دانش و نگرش والدین را بهبود بخشد؛ این مداخله همچنین تعاملات والد کودک را ارتقا می‌دهد و منجر به بهبود سلامت کودک و پیشگیری از پیامدهای روان‌شناختی نامطلوب بعدی می‌شود (Maleki, 2022)؛ اما از آنجاکه این دیدگاه برخاسته از بافت فرهنگی اروپایی-آمریکایی است، نمی‌توان با اطمینان فرض نمود که دلالت‌های سبک فرزندپروری مستبدانه که در برخی فرهنگ‌ها ممکن است با پیامدهای منفی رشدی همراه باشد، به‌طور مشابه در سایر فرهنگ‌ها نیز منفی تلقی گردد (Tabibi & Mousavi Jahanabadi., 2016)؛ بنابراین، هدف پژوهش حاضر بررسی تأثیر مداخله آموزش فرزندپروری رفتاری به مادران بر رشد اجتماعی، پرخاشگری و عزت نفس کودکان ۳ تا ۶ ساله است. پژوهش حاضر در جامعه ایرانی صورت گرفت که دارای ویژگی‌های منحصربه‌فرد فرهنگی است و پژوهش فعلی را از پژوهش‌های سایر جوامع، متمایز می‌کند.

روش

این پژوهش از نوع نیمه‌آزمایشی^۱ همراه با گمارش تصادفی شرکت‌کنندگان در گروه آزمایش و گواه و اجرا پیش‌آزمون و پس‌آزمون بود. جامعه آماری شامل تمامی مادران کودکان ۳-۶ سال

1. quasi-experimental

مهدکودک‌های شهر مشهد بود. برای اجرای پژوهش حاضر ابتدا مجوز دریافت گردید. باین حال پژوهش حاضر با چالش‌هایی اجرایی و اخلاقی در زمینه همکاری مهدهای کودک جهت اجرای پژوهش، شاغل بودن والد و عدم امکان شرکت در پژوهش مواجه بود که در سایر پژوهش‌های با جامعه مشابه نیز مشاهده می‌شود (Zarrin., 2018)؛ بنابراین تعداد ۱۶ نفر از مادرانی که تمایل به همکاری داشتند با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شده و به صورت تصادفی در دو گروه آزمایش و گواه با تعداد مساوی ($n=8$) جایگذاری شدند. ملاک ورود شرکت‌کنندگان به گروه نمونه قرار داشتن کودک در سنین ۳ تا ۶ سال، شرکت در مهدکودک‌های شهر مشهد، عدم ابتلا به بیماری جسمانی یا روان‌شناختی خاص، عدم استفاده از دیگر خدمات روان‌درمانی و مشاوره در طول جلسات بود. همچنین در طول پژوهش هیچ ریزشی در تعداد شرکت‌کنندگان صورت نگرفت. پس از مشخص شدن گروه‌ها، از کودکان هر دو گروه، پیش‌آزمون گرفته شد. سپس برنامه آموزش فرزندپروری رفتاری (راهنمای تغییر و اصلاح رفتار کودکان) طی ۷ جلسه به صورت دو جلسه در هفته برای مادران گروه آزمایش اجرا شد و گروه کنترل آموزشی دریافت نکردند. پس از پایان جلسات، مجدداً از هر دو گروه پس‌آزمون گرفته شد و نتایج به دست آمده از گروه آزمایش با گروه کنترل مقایسه گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۲ استفاده گردید.

پرخاشگری، رشد اجتماعی و عزت نفس با استفاده از پرسش‌نامه‌های ذیل مورد بررسی قرار گرفتند.

پرسش‌نامه رشد اجتماعی وایلند^۱: در سال ۱۹۵۳ در وایلند آمریکا توسط ادگار دال^۲ ساخته شد، مقیاس مذکور شامل ۱۱۷ سؤال است و به وسیله والد یا مربی کودک پاسخ داده می‌شود. این مقیاس شامل هشت حوزه خودیاری عمومی، خودیاری در لباس پوشیدن، خودیاری در غذا خوردن، ارتباط، خود جهت‌دهی، اجتماعی بودن، جابه‌جایی و تحرک، خودسرگرم‌سازی یا مسائل شغلی می‌شود. نمره خام به دست آمده از اجرای این مقیاس با یک سن اجتماعی معادل است که از تقسیم سن اجتماعی بر روی سن تقویمی و ضربدر عدد ۱۰۰، بهره اجتماعی به دست می‌آید و ملاک رشد اجتماعی در این پژوهش است. همچنین همبستگی این مقیاس با آزمون‌های استاندارد هوش مثل آزمون استنفورد-بینه بین ۰/۸ تا ۰/۸۵ گزارش شده است (Roopesh., 2019). این مقیاس در جامعه

1. Vineland social growth scale
2. Edgar Arnold Doll

ایرانی توسط عباس زامیاد و به راهنمایی دکتر محمدتقی براهنی در جمعیت شهری و روستایی هنجاریابی شده و ضریب پایایی آن ۰/۹۲ گزارش شده است (Karimi et al., 2017).

پرسش نامه پرخاشگری کودکان پیش دبستانی^۱: این ابزار توسط واحدی و همکاران (۱۳۸۷) برای سنجش پرخاشگری کودکان پیش دبستانی ساخته شده و شامل ۴۳ سؤال با رتبه بندی لیکرت ۵ گزینه ای (اصلاً، به ندرت، یک بار در هفته، اغلب روزها، همیشه) است که برای ارزیابی پرخاشگری کلامی-تهاجمی، فیزیکی-تهاجمی، رابطه ای و خشم تکانشی کودکان پیش دبستانی طراحی گردیده است. توسط والد یا مربی کودک پاسخ داده می شود و نمره آن می تواند بین ۰-۱۶۸ باشد. کودکان دختر با نمره بالاتر از ۱۱۷ و کودکان پسر با نمره بالاتر از ۱۲۵ پرخاشگر شناخته می شوند؛ ضریب پایایی آلفای کرونباخ در کل مقیاس نیز ۰/۹۸ گزارش شده است (Shayeg et al., 2021). ضریب روایی سازه به روش تحلیل عاملی ($kmo=0/95$) است؛ همچنین جهت محاسبه روایی هم زمان از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شد که برابر با ۰/۶۱ و در سطح ۰/۰۱ معنادار است (Vahedi et al., 2008).

پرسش نامه عزت نفس کودکان^۲: این پرسش نامه توسط عزیزی مقدم در سال ۱۳۸۶ ساخته شده است و شامل ۲۰ گویه است که به سنجش ابعاد عزت نفس اجتماعی (سؤالات ۶-۹)، تحصیلی (سؤالات ۱۰-۱۳)، خانوادگی (سؤالات ۱۴-۱۷) و جسمانی (سؤالات ۱۸-۲۰) می پردازد. نمره گذاری آن به صورت مقیاس چهاردرجه ای (خیلی زیاد، زیاد، کم، خیلی کم) از ۱ تا ۴ است و به وسیله والد یا مربی کودک پاسخ داده می شود. سؤالات ۳، ۴، ۵، ۶، ۹ و ۲۰ به صورت معکوس نمره گذاری می گردد. حداقل و حداکثر نمره به ترتیب ۲۰ و ۸۰ است و کسب نمره بالاتر عزت نفس بیش تر در کودکان را نشان می دهد (Saniei Abadeh & Abedi., 2019). عزیزی مقدم پایایی نمره کل پرسش نامه را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۷ و پایایی خرده مقیاس ها را در بعد اجتماعی ۰/۴۴، بعد یادگیری ۰/۷۸، بعد خانوادگی ۰/۷۵ و بعد جسمانی را ۰/۶ گزارش کرده است؛ همچنین میزان پایایی این پرسش نامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای نمره کل پرسش نامه ۰/۸۵ و پایایی بعد اجتماعی ۰/۵۹، بعد یادگیری ۰/۷۹، بعد خانوادگی ۰/۸۰ و بعد جسمانی ۰/۶۳ محاسبه شد (Saniei Abadeh & Abedi., 2019). پایایی کلی پرسش نامه ۰/۸۷ بوده است (Dehghani & Manshaee., 2020).

خلاصه جلسات آموزش فرزندپروری رفتاری در جدول ۱. ارائه شده است.

1. Preschool children's aggression questionnaire
2. Children's self-esteem questionnaire

جدول ۱. خلاصه محتوای جلسات برنامه آموزش فرزندپروری رفتاری

جلسه	محتوا
جلسه اول	علت خوش رفتاری و سوء رفتار کودکان، ذکر سه قانون فرزندپروری، آموزش این که چگونه به صورت مؤثر دستور بدهیم.
جلسه دوم	کاهش رفتار نامطلوب، استفاده از بی توجهی فعال، رفتار خوب جایگزین را پاداش دهید، کودک خود را برای انجام رفتار خوب یاری دهید، قانون مادر بزرگ را اعمال کنید، ارائه چهار روش تنبیهی
جلسه سوم	محرومیت زمان‌اند
جلسه چهارم	زمان سنج و انتظار در محرومیت زمان‌مند
جلسه پنجم	استفاده از ژتون، قراردادهای و امتیازات
جلسه ششم	برخورد با رفتار پر خاشگرنه کودکان
جلسه هفتم	توصیه‌هایی برای همکاری در محیط‌های عمومی

یافته‌ها

جدول ۲. بیانگر اطلاعات توصیفی متغیرهای پژوهش است.

جدول ۲. توصیف نمرات رشد اجتماعی، عزت نفس و پر خاشگری بر حسب مرحله و عضویت گروهی

مرحله	متغیرها	گروه آزمایش		گروه گواه		KU	SK
		M	SD	M	SD		
پیش‌آزمون	رشد اجتماعی	۸/۲۵۰۰	۱/۹۹۳۵۶	۷/۴۷۵	۱/۶۸۶۷۱	۱/۷۹۲	-۰/۰۱
	عزت نفس	۴۶/۱۲۵۰	۱۷/۱۳۳۴۱	۶۰/۶۲۵	۱۰/۷۲۹۶۳	۱/۱۱۷	-۱/۰۱۷
	پر خاشگری	۴۸	۱۹/۵۳۰۲۰	۴۶/۶۲۵	۲۵/۳۲۰۴۵	-۱/۰۶۵	۰/۰۵۲
پس‌آزمون	رشد اجتماعی	۸/۳۵۰۰	۱/۹۹۹۲۹	۷/۴۷۵	۱/۶۸۶۷۱	۱/۵۲۹	-۰/۱۹۸
	عزت نفس	۴۸/۰۰	۱۷/۲۷۰۹۵	۵۹/۷۵۰۰	۱۰/۰۸۱۸۱	۱/۴۳۲	-۱/۲۰۶
	پر خاشگری	۴۶/۸۷۵	۱۹/۵۶۲۶۳	۴۶/۸۷۵	۲۵/۴۵۸۳۰	-۱/۱۰۵	۰/۰۸۹

همان‌طور که در جدول ۲. مشاهده می‌شود میانگین نمرات رشد اجتماعی، عزت نفس و پر خاشگری برای گروه آزمایش در مرحله پیش‌آزمون به ترتیب برابر با ۸/۲۵۰، ۴۶/۱۲۵۰، ۴۸/۰۰ و در مرحله پس‌آزمون به ترتیب برابر با ۸/۳۵۰، ۴۸/۰۰، ۴۶/۸۷۵ بود و این مقادیر برای گروه گواه در مرحله پیش‌آزمون به ترتیب ۷/۴۷۵، ۶۰/۶۲۵، ۴۶/۶۲۵ و در مرحله پس‌آزمون به ترتیب ۷/۴۷۵، ۵۹/۷۵، ۴۶/۸۷۵ بود. در گروه آزمایش نمرات پس‌آزمون نسبت به پیش‌آزمون در رشد اجتماعی و عزت نفس، افزایش یافته و در پر خاشگری کاهش یافته است. البته معناداری این تفاوت‌ها نیاز به تحلیل آمار استنباطی دارد که در ادامه مورد بررسی قرار می‌گیرد. از سوی دیگر مقدار چولگی و کشیدگی متغیرهای پر خاشگری، رشد اجتماعی و عزت نفس در پیش‌آزمون و پس‌آزمون در بازه

(۲ و ۲-) قرار دارد و بیانگر این است که توزیع متغیرهای پژوهش نرمال است. جدول ۳. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۳. ماتریس همبستگی متغیرهای رشد اجتماعی، عزت نفس و پرخاشگری

متغیرها ($P < 0/05$)	رشد اجتماعی	عزت نفس	پرخاشگری
رشد اجتماعی	۱	۰/۵۲۰	-۰/۰۸۳
عزت نفس	۰/۵۲۰	۱	-۰/۴۰۹
پرخاشگری	-۰/۰۸۳	-۰/۴۰۹	۱

همان‌طور که اطلاعات موجود در جدول ۳. نشان می‌دهد متغیرهای رشد اجتماعی، عزت نفس و پرخاشگری همبستگی معناداری با هم دارند و این یافته‌ها حاکی از روابط درونی این متغیرها با هم می‌باشند. باتوجه به همبستگی درونی متغیرهای وابسته در این پژوهش (رشد اجتماعی، عزت نفس و پرخاشگری) و باتوجه به اینکه فرضیه پژوهش حاضر درصدد مقایسه گروه آزمایش از لحاظ متغیرهای ذکر شده است. لذا برای تحلیل داده‌های آماری مربوط به این فرضیه از تحلیل کوواریانس چند متغیری استفاده گردیده است. نتایج آزمون لوین برای بررسی برابری واریانس متغیرهای مورد پژوهش گروه آزمایش نشان می‌دهد که واریانس‌های دو گروه کنترل و آزمایش در مرحله پس‌آزمون در رشد اجتماعی ($F = 0/116$ و $p = 0/739$)، عزت نفس ($F = 1/698$ و $p = 0/214$) و پرخاشگری ($F = 1/571$ و $p = 0/231$) در سطح جامعه با هم برابر می‌باشند. نتایج آزمون ام باکس فرض همگنی ماتریس کوواریانس گروه آزمایش در متغیرهای پژوهش را تأیید می‌کند. ($p = 0/689$) و $M \text{ Box} = 5/117$ یعنی فرض H_0 که اشاره به همگن بودن ماتریس‌های کوواریانس متغیرهای مورد نظر دارد، معنادار و مورد تأیید است. در جدول ۴. نتایج تحلیل کوواریانس چندمتغیره بر روی متغیرهای رشد اجتماعی، عزت نفس و پرخاشگری مشاهده می‌شود.

جدول ۴. نتایج شاخص‌های اعتباری آزمون معناداری تحلیل کوواریانس چند متغیری

نام آزمون	مقدار	F	معناداری	مجذور اتا
اثر پیلایی	۰/۹۹۴	۵۶/۶۰۵	۰/۰۰۰	۰/۹۹۴
لامبدای ویلکز	۰/۰۰۶	۵۶/۶۰۵	۰/۰۰۰	۰/۹۹۴
اثر هوتلینگز	۱۶۹/۸۱۵	۵۶/۶۰۵	۰/۰۰۰	۰/۹۹۴
بزرگ‌ترین ریشه‌روی	۱۶۹/۸۱۵	۵۶/۶۰۵	۰/۰۰۰	۰/۹۹۴

همان‌طور که نتایج این جدول نشان می‌دهد آزمون اثر پیلایی با ارزش $0/994$ ، لامبدای ویلکز با ارزش $0/006$ ، اثر هوتلینگز با ارزش $169/815$ و بزرگ‌ترین ریشه روی با ارزش $169/815$ و میزان F برابر با $56/605$ و سطح معناداری به دست آمده با ارزش برابر با $(p < 0/01)$ از لحاظ آماری معنادار است. در واقع با توجه به نتیجه آزمون اثر پیلایی ($0/994$) حدود $99/4$ درصد از تغییرات متغیرهای رشد اجتماعی، عزت نفس و پرخاشگری در گروه آزمایش به خاطر اثر متغیر مستقل (آموزش فرزندپروری رفتاری) است.

جدول ۵. نتایج آزمون تحلیل کوواریانس تک متغیری نمرات پیش‌آزمون و پس‌آزمون گروه آزمایش

متغیر	منبع تغییرات	مجموعه مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری	مجذور اتا
پرخاشگری	پیش‌آزمون	۱۸۴۳۲	۱	۱۸۴۳۲	۴۸/۳۲۴	۰/۰۰۰	۰/۸۷۳
	پس‌آزمون	۱۷۵۷۸/۱۲۵	۱	۱۷۵۷۸/۱۲۵	۴۵/۹۳۲	۰/۰۰۰	۰/۸۶۸
	خطا	۲۶۷۸/۸۷۵	۷	۳۸۲/۶۹۶			
رشد اجتماعی	پیش‌آزمون	۵۴۴/۵۰۰	۱	۵۴۴/۵۰۰	۱۳۷/۰۰۶	۰/۰۰۰	۰/۹۵۱
	پس‌آزمون	۵۵۷/۷۸۰	۱	۵۵۷/۷۸۰	۱۳۹/۵۴۵	۰/۰۰۰	۰/۹۵۲
	خطا	۲۷/۹۸۰	۷	۳/۹۹۷			
عزت نفس	پیش‌آزمون	۱۷۰۲۰/۱۲۵	۱	۱۷۰۲۰/۱۲۵	۵۷/۹۸	۰/۰۰۰	۰/۸۹۲
	پس‌آزمون	۱۸۴۳۲	۱	۱۸۴۳۲	۶۱/۷۹۳	۰/۰۰۰	۰/۸۹۸
	خطا	۲۰۸۸	۷	۲۹۸/۲۸۶			

همان‌طور که در جدول ۵. مشاهده می‌شود نتایج آزمون تحلیل کوواریانس تک متغیری^۱ نشان داد، بین پرخاشگری کودکان گروه آزمایش در مرحله پیش‌آزمون و پس‌آزمون تفاوت معناداری وجود دارد ($p < 0/01$ و $F = 45/932$)؛ بنابراین آموزش فرزندپروری رفتاری بر پرخاشگری کودکان ۳-۶ سال تأثیر داشته است و برنامه آموزش فرزندپروری رفتاری باعث کاهش پرخاشگری کودکان ۳-۶ سال شده است و میزان اثرگذاری برنامه آموزش فرزندپروری رفتاری $0/868$ یعنی $86/8$ درصد است. به علاوه نتایج آزمون تحلیل واریانس تک متغیری نشان داد بین رشد اجتماعی کودکان گروه آزمایش در پیش‌آزمون و پس‌آزمون تفاوت معناداری وجود دارد ($p < 0/01$ و $F = 137/006$)؛ بنابراین آموزش فرزندپروری رفتاری بر رشد اجتماعی کودکان ۳ تا ۶ سال تأثیر داشته است و برنامه آموزش فرزندپروری رفتاری باعث افزایش رشد اجتماعی شده است و میزان اثرگذاری برنامه آموزش فرزندپروری رفتاری $0/952$ یعنی $95/2$ درصد است. همچنین نتایج این آزمون نشان داد

بین عزت‌نفس کودکان گروه آزمایش در پیش‌آزمون و پس‌آزمون تفاوت معناداری وجود دارد ($p < 0.01$ و $F = 61.793$)؛ بنابراین آموزش فرزندپروری رفتاری بر عزت‌نفس کودکان ۳-۶ سال تأثیر داشته است و برنامه آموزش فرزندپروری رفتاری باعث افزایش عزت‌نفس شده و میزان اثرگذاری آموزش فرزندپروری رفتاری ۰/۸۹۸ یعنی ۸۹/۸ درصد بوده است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر به بررسی تأثیر آموزش فرزندپروری رفتاری بر رشد اجتماعی، پرخاشگری و عزت‌نفس کودکان ۳ تا ۶ ساله پرداخت. نتایج نشان داد که آموزش فرزندپروری رفتاری به مادران دارای فرزند در سنین پیش‌دبستان بر بهبود رشد اجتماعی، پرخاشگری و عزت‌نفس کودکان تأثیر معناداری دارد.

به‌طور ویژه نتایج این پژوهش در راستای تأیید اثربخشی این مداخله بر کاهش مشکلات رفتاری از جمله پرخاشگری کودکان بود (Chung et al., 2021)؛ زیرا آموزش فرزندپروری رفتاری با ارائه شیوه‌های تشویقی و تنبیهی استاندارد، استفاده از ژتون، قراردادهای و امتیازات، رفتارهای برونی‌سازی منفی را کاهش می‌دهد و رفتارهای مثبت را جایگزین آن‌ها می‌سازد (Gao et al., 2021; Martinez et al., 2020). باتوجه به این که کودکان الگوهای رفتاری والدین خود را تقلید می‌کنند، با آموزش شیوه مناسب رفتار والدگری (Ramírez-Uclés et al., 2018)، سازگاری‌های رفتاری و شایستگی اجتماعی کودکان تحت تأثیر درک آن‌ها از نیازهای خود و یادگیری مشاهده‌ای، رشد یافته و سطح پرخاشگری آن‌ها نیز کاهش می‌یابد (Perez-Gramaje et al., 2020). این یافته هماهنگ با مطالعاتی است که تأکید دارد مداخله آموزش فرزندپروری رفتاری با تقویت پیوند والد-فرزند، افزایش حمایت و کاهش انتقادگری والدین بر کاهش مشکلات برونی‌سازی کودک نقش دارد (Bloss et al., 2024)؛ زیرا وقتی والدین تحت تأثیر آموزش‌های فرزندپروری رفتاری، سبک‌های فرزندپروری مثبت‌تری مشتمل بر درک و حمایت نشان دهند (Wouters et al., 2018)، کودکان تجربیات هیجانی و شناختی خوبی خواهند داشت، در تعاملات اجتماعی خود منعطف‌تر خواهند بود و در مواجهه با موقعیت‌های متعارض، حل مسئله مؤثرتری بکار می‌برند که این امر بروز رفتار پرخاشگرانه کودکان را تا حد زیادی کاهش می‌دهد.

این یافته‌ها همچنین نشان داد بهبود مهارت‌های فرزندپروری والدین، مهارت‌های اجتماعی کودکان را حتی در سنین پیش از دبستان تقویت می‌نماید (Gao et al., 2021) و از این سو حائز اهمیت است که طی هفت جلسه، مداخله‌ای اثربخش با صرفه‌جویی در زمان به مادران کودکان

پیش‌دبستانی ارائه گردید. در تبیین آن همسو با نتایج مطالعات پیشین (Wong et al., 2021) می‌توان گفت، آموزش فرزندپروری رفتاری، از طریق ارتقای خودکارآمدی و مدیریت رفتار والدین، سبک فرزندپروری مثبت را افزایش می‌دهد و موجب پاسخگویی والدین نسبت به خواسته‌های کودک، مشارکت و نظارت فعال در امور مربوط به فرزندپروری می‌شود (Wong et al., 2021). در نتیجه، با تقویت مهارت حل مسئله کودکان، رشد اجتماعی آن‌ها بهبود می‌یابد؛ بنابراین، این یافته اهمیت آموزش فرزندپروری در سال‌های اولیه را بر رشد اجتماعی کودکان برجسته ساخت (Maleki et al., 2022).

از آنجاکه در مطالعه حاضر، آموزش فرزندپروری رفتاری به افزایش عزت‌نفس کودکان پیش‌دبستانی انجامید، با نتایج پژوهش‌های پیشین در زمینه تأثیر مثبت آموزش فرزندپروری رفتاری بر کاهش بی‌ثباتی و سخت‌گیری والدین، بهبود روابط اجتماعی و افزایش عزت‌نفس کودکان هماهنگ است (Babinski et al., 2018). در واقع، افزایش آگاهی والدین در اثر برنامه آموزش فرزندپروری رفتاری، می‌تواند منجر به تعاملات مثبت والدین و کودک شود (Maleki et al., 2020) و با بهبود به‌کارگیری سبک فرزندپروری مقتدرانه و راهبردهای فرزندپروری به‌ویژه در مادران، عزت‌نفس کودکان را گسترش بخشد؛ شایستگی اجتماعی-هیجانی که از خودارزیابی‌های مثبت حاصل می‌شود، می‌تواند به کودکان در غلبه بر مشکلات آینده‌شان کمک کند. کودکانی که نسبت به خود احساس مثبتی دارند، می‌توانند به‌طور مؤثرتری بر مشکلات خود غلبه کنند (Wouters et al., 2018)؛ بر این اساس، می‌توان نتیجه گرفت که برنامه آموزش فرزندپروری رفتاری می‌تواند تصویر از خود را بهبود بخشد، باورهای ناکارآمد را کاهش و سطح عزت‌نفس را در کودکان افزایش دهد (Ramírez-Uclés et al., 2018).

در بررسی یافته‌های این پژوهش، توجه به برخی محدودیت‌ها حائز اهمیت است. نخست آنکه نتایج این پژوهش محدود به کودکان گروه سنی ۳-۶ سال است و در تعمیم نتایج آن برای سایر گروه‌های سنی احتیاط لحاظ شود؛ دوم آنکه، مداخله تنها شامل مادران بود و رابطه پدر-فرزند در نظر گرفته نشده است؛ و سوم، این مداخله فاقد پیگیری بلندمدت بود و اثربخشی مداخله تنها بلافاصله پس از آموزش سنجیده شده است. بر این اساس، به‌کارگیری این رویکرد برای سایر گروه‌های سنی و فاقد اختلال، با حضور پدران پیشنهاد می‌گردد و از آنجایی که تحول یک فرایند پویا است توصیه می‌شود در پژوهش‌های آتی، روش پژوهش طولی و پیگیری بلندمدت اثربخشی مدنظر قرار گیرد. علی‌رغم این محدودیت‌ها، یافته‌های پژوهش حاضر، متخصصان را برای به‌کارگیری مداخلات فرزندپروری رفتاری در سال‌های اولیه کودکی با هدف پیشگیری و بهبود

ابعاد تحول روان شناختی والدین و کودکان سوق می دهد و نشان می دهد که آموزش فرزندپروری رفتاری یک مداخله مقرون به صرفه و دسترس پذیر است که با صرف هزینه و زمان اندک، به ارتقاء تحول کودکان انجامید.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسندگان اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده اند و این موضوع مورد تأیید همه آنها است

مشارکت نویسندگان

نویسنده اول: طراحی پژوهش، نظارت بر مراحل انجام پژوهش، بررسی و کنترل نتایج، اصلاح، بازبینی و نهایی سازی مقاله، انجام محاسبات، تجزیه و تحلیل آماری داده ها
نویسنده دوم: تهیه و آماده سازی نمونه ها، انجام آزمایش و گردآوری داده ها
نویسنده سوم: تهیه پیش نویس مقاله، تحلیل و تفسیر اطلاعات و نتایج

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

حامی مالی

مقاله حاضر حمایت مالی دریافت نکرده است.

سپاسگزاری

بدین وسیله از کلیه شرکت کنندگان در پژوهش تقدیر و تشکر به عمل می آید؛ همچنین از داوران محترم به دلیل ارائه نظرهای ساختاری و علمی سپاسگزاری می شود.

منابع

امیری، محسن، موللی، گیتا، نسائیان، عباس، حجازی، مسعود و اسدی گندمانی، رقیه. (۱۳۹۶). تأثیر آموزش مدیریت رفتار به مادران بر علائم اختلال و رفتارهای پرخاشگرانه کودکان با اختلال نافرمانی مقابله‌ای. *مجله توان‌بخشی*، ۱۸(۲)، ۸۴-۹۷.

<http://rehabilitationj.uswr.ac.ir/article-1-2041-fa.html>

تمسکی، مریم و عبدی زین، سهراب. (۱۳۹۷). مقایسه اثربخشی بازی درمانی و آموزش مهارت‌های زندگی بر کاهش اضطراب اجتماعی کودکان پیش‌دبستانی. *مطالعات پیش‌دبستان و دبستان*، ۳(۱۱)، ۵۵-۷۶.

<https://doi.org/10.22054/soece.2020.49567.1242>

حسین‌زاده ملکی، زهرا، رسول‌زاده طباطبایی، سید کاظم، مشهدی، علی و محوری، فاطمه. (۱۳۹۸). اختلال نارسایی توجه/فزون کنشی در سنین پیش‌دبستان: تجارب زیسته مادران. *فصلنامه سلامت روان کودک*، ۶(۱)، ۲۶۵-۲۷۵.

<http://childmentalhealth.ir/article-1-518-fa.html>

حسین‌زاده ملکی، زهرا، مرادی، محدثه، شفاهی، فاطمه و اسدی‌گی، طاهره. (۱۴۰۲). رابطه انواع عزت‌نفس با مؤلفه‌های کنش‌های اجرایی در بزرگسالان. *هفتمین کنفرانس بین‌المللی مطالعات میان‌رشته‌ای روان‌شناسی، مشاوره، آموزش و علوم تربیتی*، تهران.

<https://en.civilica.com/doc/1993499>

حسین‌زاده ملکی، زهرا، مشهدی، علی و رسول‌زاده طباطبایی، سید کاظم. (۱۴۰۰). توانمندسازی خانواده در گسترش مداخلات مقرون‌به‌صرفه برای کاهش مشکلات رفتاری: مرور توصیفی-انتقادی تسهیل تحول شناختی در زندگی روزمره. *سومین کنگره ملی انجمن علمی روان‌شناسی خانواده*

<https://profdoc.um.ac.ir/paper-abstract-1090866.html>

دهقانی، الهام و منشی، غلامرضا. (۱۳۹۸). اثربخشی آموزش ذهن‌آگاهی کودک‌محور بر عزت‌نفس و همدلی کودکان پیش‌دبستانی. *مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد*، ۲۳(۵/۱)، ۵۸۹-۵۹۹.

<https://doi.org/10.22038/mjms.2020.15515>

شایق، محمد، برزگر بفرویی، کاظم و رحیمی، مهدی. (۱۴۰۰). نقش عوامل خانوادگی در پرخاشگری کودکان پیش‌دبستانی با واسطه‌گری مهارت‌های اجتماعی. *طلوع بهداشت*، ۲۰(۱)، ۵۴-۳۸.

<http://tbj.ssu.ac.ir/article-1-3015-fa.html>

صنّعی‌آباد، سایه ناز و عابدی، احمد. (۱۳۹۸). اثربخشی برنامه آموزشی زود هنگام کوئین بر حرمت خود کودکان پیش‌دبستانی. *فصلنامه سلامت روان کودک*، ۶(۲)، ۱۶۷-۱۵۸.

<http://childmentalhealth.ir/article-1-410-fa.html>

طیّبی، زهرا، و موسوی جهان‌آبادی، عقیده سادات. (۱۳۹۵). فرهنگ و هدف‌های تربیتی و کارکردهای فرزندپروری: نظریه‌آشیانه تحول. *پژوهش‌نامه مبانی تعلیم و تربیت (مطالعات تربیتی و روان‌شناسی مشهد)*، ۶(۱)، ۱۰۴-۱۲۴.

<https://sid.ir/paper/218509/fa>

فرید، سعیده، میرزاحسینی، حسن و منیرپور، نادر. (۱۴۰۱). مقایسه اثربخشی آموزش فرزندپروری رفتاری به مادران با آموزش مهارت‌های اجتماعی به کودکان بر راهبردهای تنظیم هیجان و ابعاد خودکنترلی در دانش‌آموزان پایه چهارم مبتلا به اختلال نافرمانی مقابله‌ای، *رویش روان‌شناسی*، ۱۱(۱۱)، ۸۳-۹۲. <http://frooyesh.ir/article-1-3977-fa.html>

کریمی، مسعود، عاشوری، محمد و سالمی خامنه، علیرضا. (۱۳۹۶). بررسی رابطه رشد اجتماعی با هوش هیجانی و سلامت روان در دانش‌آموزان آهسته‌گام. *توانمندسازی کودکان / استثنایی*، ۸(۳)، ۹۳-۸۵. https://www.ceciranj.ir/article_64796.html?lang=fa

کیافر، مریم سادات و اصغری نکاح، سید محسن. (۱۳۹۵). اثربخشی آموزش خلاقیت بر افزایش توانایی حل مسئله در کودکان. *مطالعات پیش‌دبستان و دبستان*، ۱(۴)، ۸۲-۶۹. <https://doi.org/10.22054/soece.2016.7756>

واحدی، شهرام، فتحی‌آذر، اسکندر، حسینی‌نسب، سید داوود و مقدم، محمد. (۱۳۸۷). بررسی پایایی و روایی مقیاس پرخاشگری پیش‌دبستانی و ارزیابی میزان پرخاشگری در کودکان پیش‌دبستانی ارومیه. *فصلنامه اصول بهداشت روانی*، ۱۰(۳۷)، ۱۵-۲۴. <https://doi.org/10.22038/JFMH.2008.1772>

References

- Agazzi, H., Hayford, H., Thomas, N., Ortiz, C., & Salinas-Miranda, A. (2021). A nonrandomized trial of a behavioral parent training intervention for parents with children with challenging behaviors: In-person versus Internet-HOT DOCS. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 26(4), 1076-1088. <https://doi.org/10.1177/13591045211027559>
- Amiri, M., Movallali, G., Nesaiyan, A., Hejazi, M., & Assady Gandomani, R. (2017). Effect of behavior management training for mothers with children having ODD symptoms. *Rehabilitation*, 18(2), 84-97. [In Persian]
- Axelrod, M. I., & Santagata, M. L. (2021). Behavioral parent training. In *Applications of behavior analysis in healthcare and beyond* (pp. 135-154). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-57969-2_6
- Ayık, A., Sezer, T., & Koçyiğit, S. (2025). The mediating effects of self-concept on the relationship between parenting styles and young children's social problem-solving in Türkiye. *Frontiers in Psychology*, 16, Article 1444648. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1444648>
- Babinski, D. E., Mills, S. L., & Bansal, P. S. (2018). The effects of behavioral parent training with adjunctive social skills training for a preadolescent girl with ADHD and borderline personality features. *Clinical Case Studies*, 17(1), 21-37. <https://doi.org/10.1177/1534650117741707>
- Banstola, R. S., Ogino, T., & Inoue, S. (2020). Impact of parents' knowledge about the development of self-esteem in adolescents and their parenting practice on the self-esteem and suicidal behavior of urban high school students in Nepal. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(17), Article 6039. <https://doi.org/10.3390/ijerph17176039>
- Bloss, C., Brown, S., & Sawrikar, V. (2024). Does behavioural parent training reduce internalising symptoms (or not) among children with externalising problems?

- Systematic review and meta-analysis. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 33(8), 2485–2501. <https://doi.org/10.1007/s00787-022-02122-3>
- Chung, K.-M., Lee, Y., Park, S., & Suh, Y. J. (2021). The effect of behavioral parent training on problem behaviors of persons with DD and collateral effects on mothers: A single-group pre-post treatment design. *Korean Journal of Clinical Psychology*, 40(4), 352–364.
- De Moor, E. L., Hutteman, R., Korrelboom, K., & Laceulle, O. M. (2019). Linking stressful experiences and psychological problems: The role of self-esteem. *Social Psychological and Personality Science*, 10(7), 914–923. <https://doi.org/10.1177/1948550618795167>
- Dehghani, E., & Manshaee, G. (2020). Effectiveness of training child-oriented mindfulness on the self-esteem and empathy of preschool children. *Medical Journal of Mashhad University of Medical Sciences*, 62(5.1), 589–599. [In Persian]
- Epel, N., Zohar, A. A., Artom, A., Novak, A. M., & Lev-Ari, S. (2021). The effect of cognitive behavioral group therapy on children's self-esteem. *Children*, 8(11), Article 958. <https://doi.org/10.3390/children8110958>
- Farid, S., Mirzshosseini, H., & Monirpour, N. (2023). Comparing the effect of behavioral parenting training of mothers and social skilled training of children on emotion regulation strategies and self-control dimensions in fourth grade students with oppositional defiant disorder. *Rooyesh*, 11(11), 83–92. [In Persian]
- Gao, D., Liu, J., Bullock, A., Li, D., & Chen, X. (2021). Transactional models linking maternal authoritative parenting, child self-esteem, and approach coping strategies. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 73, Article 101262. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2021.101262>
- Im, G. W., Jiar, Y. K., & Talib, R. B. (2019). Development of Preschool Social Emotional Inventory for Preschoolers: A preliminary study. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 8(1), 158–164. <https://doi.org/10.11591/ijere.v8i1.17798>
- Jeong, J., Franchett, E. E., Ramos de Oliveira, C. V., Rehmani, K., & Yousafzai, A. K. (2021). Parenting interventions to promote early child development in the first three years of life: A global systematic review and meta-analysis. *PLoS Medicine*, 18(5), Article e1003602. <https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1003602>
- Karimi, M., Ashori, M., & Salemi Khamene, A. (2017). Investigation of relationship social development with emotional intelligence and mental health in slow paced students. *Empowering Exceptional Children*, 8(3), 85–93. [In Persian]
- Kassim, J., Hutagalung, F., & Leng, C. H. (2020). Relationship between parenting styles and social skills among preschoolers. In *The social sciences empowered* (pp. 79–84). CRC Press.
- Kauser, R., & Pinquart, M. (2019). Effectiveness of an indigenous parent training program on change in parenting styles and delinquent tendencies (challenging behaviors) in Pakistan: A randomized controlled trial. *Journal of Experimental Child Psychology*, 188, Article 104677. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2019.104677>
- Kiafar, M. S., & Asgharinekah, S. M. (2016). The effectiveness training creativity on increasing problem-solving ability in children. *Preschool and Elementary School Studies*, 1(4), 69–82. <https://doi.org/10.22054/soece.2016.7756> [In Persian]
- Lakshmi Saranya, M. T. N., Jayakumar, N., Natarajan, G., Edward, M., Shaju, N., & Ashish, E. (2025). Social cognition module: Understanding its effect on children with disruptive behavior. *Journal of Indian Association for Child and Adolescent Mental Health*, 21(3), 266–275. <https://doi.org/10.1177/09731342251330362>
- Leung Ling, M. T. W., Chen, H. F., & Chiu, K. C. N. (2020). Parental warmth and involvement and the self-esteem of young people in Hong Kong. *Child Indicators Research*, 13(3), 801–817. <https://doi.org/10.1007/s12187-019-09645-3>
- Liu, B., Yang, Y., Geng, J., Cai, T., Zhu, M., Chen, T., & Xiang, J. (2022). Harsh parenting and children's aggressive behavior: A moderated mediation model. *International*

- Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(4), Article 2403. <https://doi.org/10.3390/ijerph19042403>
- Loren, R. E., Vaughn, A. J., Langberg, J. M., Cyran, J. E., Proano-Raps, T., Smolyansky, B. H., Tamm, L., & Epstein, J. N. (2015). Effects of an 8-session behavioral parent training group for parents of children with ADHD on child impairment and parenting confidence. *Journal of Attention Disorders*, 19(2), 158–166. <https://doi.org/10.1177/1087054713484175>
- Maleki, Z. H., Mashhadi, A., & Tabatabaei, K. R. (2022). *Empowering the family to expand cost-effective interventions to reduce behavioral problems: A descriptive critical review of facilitating cognitive development in everyday life* [Conference paper]. 3rd National Congress of Family Psychology Association of Iran, Ahvaz, Iran. [In Persian]
- Maleki, Z. H., Moradi, M., Shafahi, F., & Asadbeigi, T. (2024). *The relationship between types of self-esteem and components of executive functions in adults* [Conference paper]. Seventh International Conference on Interdisciplinary Studies in Psychology, Counseling, Education and Nurture Sciences. [In Persian]
- Maleki, Z. H., Tabatabaei, K. R., Mashhadi, A., & Moharreri, F. (2018). Preschool children with attention deficit hyperactivity disorder: Iranian fathers' experiences. *Journal of Fundamentals of Mental Health*, 20(4), 283–293. <https://doi.org/10.22038/JFMH.2018.11125>
- Maleki, Z. H., Tabatabaei, K. R., Mashhadi, A., & Moharreri, F. (2019). Attention deficit hyperactivity disorder in preschool age: Lived experiences of mothers. *Quarterly Journal of Child Mental Health*, 6(1), 265–275. [In Persian]
- Maleki, Z. H., Tabatabaei, K. R., Mashhadi, A., & Moharreri, F. (2020). Identifying common elements of parent training programs for children with ADHD: An initial effort to develop an element approach in Iran. *Iranian Journal of Public Health*, 49(6), 1182–1183. <https://doi.org/10.18502/ijph.v49i6.3374>
- Martinez, I., Garcia, F., Veiga, F., Garcia, O. F., Rodrigues, Y., & Serra, E. (2020). Parenting styles, internalization of values and self-esteem: A cross-cultural study in Spain, Portugal and Brazil. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(7), Article 2370. <https://doi.org/10.3390/ijerph17072370>
- Menting, A. T., de Castro, B. O., & Matthys, W. (2013). Effectiveness of the Incredible Years parent training to modify disruptive and prosocial child behavior: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 33(8), 901–913. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2013.07.006>
- Moon, D. J., Damman, J. L., & Romero, A. (2020). The effects of primary care-based parenting interventions on parenting and child behavioral outcomes: A systematic review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 21(4), 706–724. <https://doi.org/10.1177/1524838018774424>
- Mosafar, A., & Nasri, M. (2025). The effect of choice theory-based play therapy on aggression and executive functions in single-parent children with depression symptoms. *International Journal of Education and Cognitive Sciences*, 6(2), 1–11. <https://doi.org/10.61838/kman.ijecs.6.2.12>
- O'Dwyer, C., Twomey, C., Davis, B., Sharry, J., Brosnan, E., & Carr, A. (2025). Parents plus systemic, solution-focused parent training programs: An updated systematic review and meta-analysis. *Family Process*, 64(2), Article e70049. <https://doi.org/10.1111/famp.70049>
- Orth, U., & Robins, R. W. (2022). Is high self-esteem beneficial? Revisiting a classic question. *American Psychologist*, 77(1), 5–17. <https://doi.org/10.1037/amp0000922>
- Özbey, S., & Köyceğiz, M. (2019). Investigation of the effect of social skills training on the motivation levels of preschool children. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 11(5), 477–486.

- Özdemir, Y., Vazsonyi, A. T., & Cok, F. (2017). Parenting processes, self-esteem, and aggression: A mediation model. *European Journal of Developmental Psychology*, 14(5), 509–532. <https://doi.org/10.1080/17405629.2016.1240674>
- Peñate, W., González-Loyola, M., & Oyanadel, C. (2020). The predictive role of affectivity, self-esteem and social support in depression and anxiety in children and adolescents. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(19), Article 6984. <https://doi.org/10.3390/ijerph17196984>
- Perez-Gramaje, A. F., Garcia, O. F., Reyes, M., Serra, E., & Garcia, F. (2020). Parenting styles and aggressive adolescents: Relationships with self-esteem and personal maladjustment. *The European Journal of Psychology Applied to Legal Context*, 12(1), 1–10. <https://doi.org/10.5093/ejpalc2020a1>
- Racz, S. J., Putnick, D. L., Suwalsky, J. T., Hendricks, C., & Bornstein, M. H. (2017). Cognitive abilities, social adaptation, and externalizing behavior problems in childhood and adolescence: Specific cascade effects across development. *Journal of Youth and Adolescence*, 46(8), 1688–1701. <https://doi.org/10.1007/s10964-016-0602-3>
- Ramírez-Uclés, I., González-Calderón, M. J., del Barrio-Gándara, V., & Carrasco, M. Á. (2018). Perceived parental acceptance-rejection and children's psychological adjustment: The moderating effects of sex and age. *Journal of Child and Family Studies*, 27(4), 1336–1348. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0975-2>
- Rohacek, A., Baxter, E. L., Sullivan, W. E., Roane, H. S., & Antshel, K. M. (2022). A preliminary evaluation of a brief behavioral parent training for challenging behavior in autism spectrum disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 1–11. <https://doi.org/10.1007/s10803-022-05493-3>
- Roopesh, B. N. (2019). Vineland Social Maturity Scale: An update on administration and scoring. *Indian Journal of Clinical Psychology*, 46(2), 91–102.
- Salavera, C., Usán, P., & Quilez-Robres, A. (2022). Exploring the effect of parental styles on social skills: The mediating role of affects. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(6), Article 3295. <https://doi.org/10.3390/ijerph19063295>
- Saniei Abadeh, S., & Abedi, A. (2019). The effectiveness of Quinn's early childhood education program on the self-esteem of preschool children. *Journal of Child Mental Health*, 6(2), 158–167. [In Persian]
- Seabra-Santos, M. J., Gaspar, M. F., Azevedo, A. F., Homem, T. C., Guerra, J., Martins, V., Leitão, S., Pimentel, M., Almeida, M., & Moura-Ramos, M. (2016). Incredible Years parent training: What changes, for whom, how, for how long? *Journal of Applied Developmental Psychology*, 44, 93–104. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2016.04.004>
- Shayeg, M., Barzegar Bafrooei, K., & Rahimi, M. (2021). The role of family factors in aggression of preschool children by social skills intermediation. *Tolooebehdasht Journal*, 20(1), 38–54. [In Persian]
- Tabibi, Z., & Mousavi Jahanabadi, A. S. (2016). Culture, parenting goals and parenting practices: The theory of developmental niche. *Foundations of Education*, 6(1), 104–124. <https://doi.org/10.22067/fe.v6i1.42308> [In Persian]
- Tamassoki, M., & Abdi Zarrin, S. (2018). The comparison of the effectiveness between the play therapy and the life skills training on social anxiety in preschool children. *Preschool and Elementary School Studies*, 3(11), 55–76. <https://doi.org/10.22054/soece.2020.49567.1242> [In Persian]
- Vahedi, S., Fathiazar, S., Hosseini-Nasab, S. D., & Moghaddam, M. (2008). Validity and reliability of the aggression scale for preschoolers and assessment of aggression in preschool children in Uromia. *Journal of Fundamentals of Mental Health*, 10(37), 15–24. <https://doi.org/10.22038/JFMH.2008.1772> [In Persian]

- Vuoksima, E., Rose, R. J., Pulkkinen, L., Palviainen, T., Rimfeld, K., Lundström, S., Bartels, M., Van Beijsterveldt, C., Hendriks, A., & De Zeeuw, E. L. (2021). Higher aggression is related to poorer academic performance in compulsory education. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 62(3), 327–338. <https://doi.org/10.1111/jcpp.13273>
- Wong, T. K., Konishi, C., & Kong, X. (2021). Parenting and prosocial behaviors: A meta-analysis. *Social Development*, 30(2), 343–373. <https://doi.org/10.1111/sode.12481>
- Wouters, S., Colpin, H., Luyckx, K., & Verschueren, K. (2018). Explaining the relationship between parenting and internalizing symptoms: The role of self-esteem level and contingency. *Journal of Child and Family Studies*, 27(10), 3402–3412. <https://doi.org/10.1007/s10826-018-1167-4>